

Liberman Savunma Bakanı... Bir savaş göstergesi ya da siyasi bir manevra?

Hazırlayan: İmad Ebu Avad

Editör: Omar Abuarqob

“Yisrael Beiteinu” “Evimiz İsrail” partisi lideri Avigdor Liberman’ın Binyamin Netanyahu’nun hükümetine dâhil edilecek olması senaryoda beklenmiyordu. İsrail ordusunda birçok üst düzey yetkilinin vasıflandırdığı gibi görünen o ki kâbus gerçekleşecek. Ordu hayatına en düşük barış göreviyle başlayıp savunma bakanlığına kadar yükselen Moşe Yaalon’un yerine İsrail savunma bakanlığının başında savunma politikaları alanında tecrübesiz bir adam. Moşe Yaalon, birçok gözlemcinin de onayladığı gibi büyük bir rasyonalizmle orduyu yönetebildi ve en az on yıldır oy çoğunluğunu tekrar tekrar elde edebildi. Çok geçmeden haberler arka arkaya geldi ve Likud ve üyeleri arasında büyük bir siyasi eleştiri dalgası, ayrıca Profesör Gamil Fex’in İbranice yayın yapan “Vala” sitesi için yaptığı anketin ortaya çıkardığı halkın karara rızasız olması bunu takip etti. Anket Liberman’ı isteyen yalnızca %29’luk kesime rağmen İsrail halkının %50’sinin Yaalon’un ordu bakanlığında kalmasını tercih ettiğini gösterdi.

Netanyahu ve Liberman arasındaki bu anlaşma birçok soruyu gündeme getirdi. İsrail hükümetinin, İzak Herzog liderliğindeki “Siyonist kamp”ı hükümete almak için rotasını genişleme yönüne döndürmesinden sonra İkinci oyuncu Avigdor Liberman’ın muhalefet lideri Herzog ve savunma bakanı Yaloon’un ışıklarını zorla kapıp son dakikalarda yıldız olduğu siyasi bir drama oynandı. İsrail içişleri ile ilgili ortaya atılan en belirgin sorular Netanyahu’nun son anlarda Liberman’ı tercih etmesi, kararın Likud’un iç durumunu etkilemesi, kararın ordu bakanlığına olası yansımaları etrafında döndü. Bunlar, atamaya muhalefet eden ve bu atamayı Şabak eski başkanı Yuval Diskin’in söylediği gibi en kötüye doğru bir kayış olarak addeden görüşlerin gölgesinde gerçekleşti.

Buna ek olarak, Liberman’ın bir kez daha siyasi sahneye çıkması ve en geniş kapısından hükümete dönmesi gölgesinde İsrail’in Filistin dosyası ile ilişkisi hakkında sorular gündeme geldi. Avigdor Liberman’ın, hükümet teamülüne özellikle hükümet başkanı ve savunma bakanına sürekli eleştirileri ve bu iki adamın Gazze direniş dosyasını ihmal etmelerinden ve katı yöntemlerin kullanılması yoluyla buradaki direnişe karşı açık bir siyaset izlemekten dolayı İsrail’i cehenneme sürükledikleri suçlaması, Batı Şeria ve Kudüs’teki Filistinlilere yöneltilen demir yumruğun şiddetlendirilmesini azgınca isteyen talepler ve yaptığı birçok açıklamadan son bir buçuk yılda daha da radikalleştiği anlaşılıyor.

Avigdor Liberman Kimdir?

Avigdor Liberman 1958 yılında o zaman Sovyet Rusya’nın bir parçası olan Moldova’da doğdu. Kışinev’de ziraat fakültesinde okudu. Moskova’da bir gece kulübünde fedailik yaptı. 1978 yılında İsrail’e göç etti. İbranice’yi öğrenmeye başladı ve el-Halil şehrinde bir yıl boyunca İsrail ordusunda tank bakımı yaparak hizmet verdi. Bundan sonra Kudüs’e yerleşti. Genel İşçi Federasyonu Histadrut’un Kudüs şubesinde temsilci olarak çalıştı. Sonra İbrani Üniversitesi’nde uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi masteri aldı.

Siyasi hayatı 1988’de, Birleşmiş Milletlerdeki temsilcilik görevini bitirdikten sonra İsrail’e dönerken Binyamin Netanyahu ile tanışmasıyla başladı. Sonra Liberman Likud partisinin genel müdürü oldu. 1996’da seçimlerinde Netanyahu İsrail başbakanı olunca başbakanlık müsteşarlığı yaptı. Ancak çok

geçmeden İsrail polisinin hakkında açtığı soruşturmadan dolayı 1997 yılında istifa etti, fakat son olarak dosya kapatıldı.

3 Ocak 1999'da Liberman "Yisrael Beiteinu" yani "Evimiz İsrail" adlı yeni bir parti kurduğunu ilan etti. Aynı yıl yapılan seçimlerde parti İsrail meclisi Knesset'te 4 koltuk aldı. 2000 yılında "Evimiz İsrail" partisi mecliste "Moledet" yani "Yurt" ve "Tikfa" yani "Umut" adlı iki partiyle birleşti ve yeni koalisyonun adı "Milli Birlik- Evimiz İsrail" oldu. 2001 yılında Şaron hükümetinde Milli Altyapı bakanlığına geldi ve çok geçmeden 2002 yılında Şaron'a Filistinlilere karşı gereken gücü kullanmadığı suçlamasıyla karşı çıktığı için istifa etti.

Knesset 2003 genel seçimlerinde, Milli Birlik 7 koltuk aldı. Liberman Şaron hükümetine Ulaştırma bakanı olarak geri döndü. 2005 yılında uygulanan Şaron'un Gazze'den çekilme planına karşı çıkan Liberman 2004 yılında Şaron tarafından görevden alındı. 2006 seçimlerinde "Evimiz İsrail" partisi 11 milletvekili çıkardı. Ehud Olmert'in liderliğindeki hükümette başbakan yardımcılığı ve Stratejik İşler bakanlığı görevlerini yürüttü. Ancak 2008 yılında Filistinlilerle müzakere isteğini protesto ederek istifa etti.

2009 yılında 18. Knesset genel seçimlerinde gittikçe artan radikalliği sebebiyle 15 koltuk aldı ve Binyamin Netanyahu hükümetinde Dışişleri bakanı ve Başbakan yardımcısı oldu. Hakkında açılan soruşturmalar ve suçlamalardan dolayı istifa etti. Ancak hiçbir suçlama olmadan soruşturmalar sona erdi. 2013 yılında Likud ve Evimiz İsrail partisi aynı listede "Likud Evimiz" adı altında seçimlere girdi ve bu liste ile 31 koltuk aldı. Liberman tekrar dışişleri bakanı oldu. Fakat 2015 yılında partisi seçimlere tek girdi ve sadece 5 milletvekili çıkardı. Netanyahu başbakanlığındaki hükümete savunma bakanı olana kadar bir yıl boyunca muhalefet saflarında kaldı.

Liberman'ın Görüşü Ve Tutumu

Avigdor Liberman aşırı sağcı radikalliği ile bilinir. Filistinlilere gereken şiddeti uygulamadıkları gerekçesi ile ya da 2008 yılında Ehud Olmert hükümetini bırakması gibi Filistinlilerle müzakere isteğini protesto etmek için birçok hükümetten istifa etti. Liberman büyük ölçüde radikal niyetini yansıtan birçok açıklamada bulundu ve daha başka vizyonlar, bilinmeyen siyasi haritalar... Öyleki İsrail solu Liberman'ın ihanet, yurtsever olmama ve İsrail düşmanları gibi devlete tehlike teşkil etme suçlamalarından kurtulamadı.

Liberman Filistin meselesinde aşırı sağcı bir tutum takınır. Ancak birçok harita ve plan, Liberman'ın çözümün bir parçası olarak içerdeki Filistinlilerin tehciri gibi belirli şartlarla Filistin devletini tanımaya hazır olduğunu göstermiştir. Sonra çatışmanın çözülmesi için Filistin otoritesi ve İsrail arasında bölge takası şeklinde İsrail içindeki işgal edilmiş bölgede yüksek nüfus yoğunluğuna sahip Arap bölgelerinden vazgeçmek üzere başka bir öneri sundu. Liberman bununla şunları hedeflemektedir:

1. Yahudi çoğunluğunun vurgulanması, öyle ki İsrail'i düşman olarak kabul edip Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinlilerle büyük bir dayanışma içinde olan İsrail içindeki Araplar demografik olarak büyük bir tehlike oluşturuyor.
2. İsrail devletinin değerlerini kabul etmeyen Araplardan kurtulmak
3. İsrail'de iki milletin varlığına sebebiyet verecek sorunlardan kaçınmak
4. Yahudilerin olmadığı bir Filistin devletini garantilemek

İrkçılığı bağlamında Liberman birçok kez Knesset'teki Arap milletvekillerinin Filistinli şehit aileleri ile görüşmelerinden dolayı yargılanmasını istedi. Batı Şeria'daki güvenlik olaylarından dolayı Liberman şunları istedi:

1. Filistin halkına en sert cezaların verilmesi
2. Filistinli esirlerin infaz edilmesi ve şehitlerin cesetlerinin verilmemesi
3. Operasyon düzenleyenlerin ailelerinin Gazze'ye ya da yurt dışına kovulması, evlerinin yıkılması, Kudüslü ya da İsraili ise kimliklerinin alınması
4. Direniş operasyonlarına cevap olarak Filistin şehirlerinde elektrik ve suyun kesilmesi
5. Filistinlilerin çalışma izinlerinin geri çekilmesi
6. Filistinli otoriteye vergi gelirlerinin transferinin durdurulması
7. Bu olaylarla mücadelede ordudan tam destek almak

Gazze dosyası ile ilgili Liberman şunları gerekli görüyor:

1. Direniş liderlerine karşı suikastların geri getirilmesi
2. Gazze'nin elektrik ve suyunun tamamen kesilmesi
3. Hamas'ın silah gücünü dağıtmak ve geçerliliğini yok etmek için Gazze içindeki merkezi odakların işgal edilmesi
4. Gazze'de Hamas ile çatışmada halkı Hamas'tan kurtarmak için yanmış toprak politikasının uygulanması

Savunma bakanı olarak Liberman ve Kararın alınmasındaki rolü

Muhalefetin Liberman'ın savunma bakanlığına getirilmesine tepkileri hala devam ediyor. "Şabak" eski başkanı Yuval Diskin bunu sonun başlangıcı olarak görüyor. İsraili önde gelen silahlı kuvvetler muhabiri ve basına askeri denetimin kurucusu Roni Daniel, halkının burada yaşamaya devam edemeyeceğini hissettiğini belirtti, Ordunun önde gelenlerinden çoğu ordunun fikrini değiştirmeyeceğini ve genelkurmay başkanı korgeneral Eizenkot'un ordunun plan ve stratejilerini değiştirmeyeceğine işaret etti. Güvenlik komutanlarından MoşeYaalon'un yarattığı ruha göre ordunun devamını garantileyebilmek için Eizenkot'un aleni açıklamalar siyasetini izlemesini tercih edenler var. Başbakan ve eski savunma bakanı Ehud Barak, kararı Netanyahu hükümetine faşizm köklerinin yayılması şeklinde niteledi.

Liberman son zamanlarda, ordunun Filistinlileri öldürmesindeki bazı davranışlarını eleştiren genelkurmay başkanı Eizenkot'a ve İsrail toplumunun yaklaşımını Nazi hareketinin büyümesindeki özelliğe benzeten Yair Galon'a saldırdı. Bunlara binaen şu gibi soruların sorulması mümkündür: Liberman saldırdığı ordu komutanlarına tartışmalı konuları açabilecek mi? Ya da Liberman, askeri tecrübesi olmayan bir bakan olarak, askeri stratejik konularda derinleşmeden önce yüzleşme ve orduda değişikliğe gitmeyi tercih etmeyecek mi? Liberman'ınmini güvenlik bakanlar kurulundaki üyeliğindeki uzun geçmişinden dolayı kendisinin askeri tecrübesinin yeterli olduğu iddiasına rağmen birçok gözlemcinin tahmini bu şekilde. Liberman son Gazze savaşı boyunca bu kurulda üye idi.

Çoğunlukla, savunma bakanı ister hükümette ister mini güvenlik konseyinde otomatikman başbakanından sonra gelen en önemli kişi olur. Askeri bir uzman olmayı gerektiren birçok yetkiye sahip olur. Bu yetkilerden öne çıkanlar şunlardır:

1. Denetim ve temsil. Yani ordunun idaresi genelkurmay başkanının tek elinde bulunsa da yürütme organlarıncasavunma bakanı, ordudan ve denetiminden sorumlu kişi, hükümet önünde orduyu temsil eden kişi kabul edilir.
2. Stratejik düzeyde milli güvenlik konularıyla ilgili kararların alınması
3. Askeri bütçenin dağıtılması ve ordudaki atamaların yapılması ile ilgili kararların alınması
4. Askeri kuvvetin inşası ve sürdürülmesi mekanizması ile ilgili kararların alınması

David Ben- Gurion İbrani devletin kuruluşundan beri savunma bakanlığı makamının büyük bir temsili öneminin olmasından dolayı başbakanın denetimi altında kalması noktasında kararlıydı. Bu yüzden özellikle dışişleri bakanlığının rolünün bir kenara itilmesinden sonra büyük İsrail partileri bu makamın ellerinde bulunması için daima çaba gösterdi. Böylece savunma bakanlığını kontrolü altında tutan parti hükümet içindeki en büyük etkiye sahip olabilir ve bakanı gelecekte başbakan olmak için aday olabilir. Çoğu kişi savunma bakanlığı yoluyla başbakanlığa ulaştı. İzak Rabin, Ariel Şaron ve Ehud Barak gibi. Belki de bu arzu, bu makamın otorite altına alınamayacağını çok iyi bildiği için tecrübesizliğine rağmen Liberman'ı bakanlık görevini kabul etmeye itti.

Liberman'ın göreve getirilmesinin Filistin meselesine yansımaları

Açıktır ki, İsraililerin kendilerinin de itiraf ettiği gibi, Liberman'ın bu İsrail hükümetine dâhil edilmesi hükümeti İbrani devlet kurulduğundan beri olmadığı kadar sağcı yapıyor. Öyle ki, ilk defa en azından orta görüşlü bir parti bile olmadan sadece bütün sağcı gruplar tek bir hükümet oluşturuyor. Bu da çoğunluğu oluşturan bu partilere sağcı görüşlerini uygulamak için uygun bir çalışma ortamı hazırlıyor. Bununla beraber, bu hükümeti bir takım sahici kararlar almada endişeli ve tereddütlü kılacak birçok engel var. Bunlar:

1. Liberman'ın askeri tecrübesinin olmaması ki bu husus bütün herkese herhangi bir karar alırken tekrar düşünme zorunluluğunu hissettiriyor.
2. Hükümetin sağcı ruhu, bu husus birçok uluslararası bilinci rahatsız ediyor, bir takım dış baskılar ile karşılaşabilir.
3. Hükümetin iç tepkilerden korkusu, öyle ki bu tepkiler kendisi aleyhinde bir halk hareketi doğurabilir ki bu husus büyük ölçüde halkçılığının azalmasına katkı sağlayabilir.
4. Netanyahu'nun ordu ile birçok problemden korkusu, bu husus siyasi geleceğine zarar verecek bir bataklığa bulaşmasında etkili olabilir bunun için hükümet sağını dizginleyecektir.
5. Bedelini herkes adına sağın ödeyeceği bir düşüşten korktuğu için güvenlik tavsiyelerini hükümet sağı daha çok dinleyecek
6. Liberman'ın savunma bakanlığı için dikkatli davranması bu nedenle hayati kararları alamadan önce büyük ölçüde istişareye önem verecektir.

Radikal sağcı kişilerin varlığından ve Filistin'in tepki vermemesinden dolayı bu engeller İsrail'i Filistinlilerin acısını arttıracak bir takım kararlar almaktan men etmeyecek. Bunların en belirginleri muhtemelen şunlar olacak:

1. Herhangi bir güvenlik olayına ya da Batı Şeria'da yapılan bir direnişetepki Filistinlilerin hayatlarına gösterilen şiddetin arttırılması
2. Yerleşim projelerini genişletmek, çünkü Liberman ve "Yahudi Evi" partisi lideri NaftaliBennet'in Netanyahu'nun başkanlık yaptığı bir hükümette bulunmaları yerleşim bölgelerinin inşası ile ilgili kararların uygulanmasında acele edilmesini sağlayacak

3. Filistin otoritesinin, finansı farklı davalarda yapacağı işbirliğinin ne kadar olduğuna bağlı olarak elde edilecek sadece yerel bir yönetim ve bir güvenlik kurumuna dönüşmesi için çalışmak
4. İsrail hükümetinin Batı Şeria'daki Filistin bölgelerini tecrit edilmiş bölgelere taksim etmek için yaptığı planları uygulamada acele etmesi, bu bölgeler arasında taşıma sadece güvenlik engellerini değil İsrail geçişlerini de aşmayı gerektirecek
5. Liberman'ın ailenin bir ferdi İsrail aleyhine bir operasyon yürütmesi halinde Filistinlilerin Batı Şeria'dan tehciri ile ilgili kanunları uygulanması çabası
6. Netanyahu ve Liberman arasında yapıldığı duyurulan anlaşmaya göre Liberman'ın kanun tasarısının Keneset'ten geçmesi beklenmemesine rağmen Filistinli esirlerin idam edilmesi kanununu geçirme çabası
7. Suçlama ya da yargılama olmaksızın Filistinliler aleyhine idari tutuklama halkasının genişletilmesi
8. En basit güvenlik ve kanuni gerekçelerin arkasına sığınarak Kudüslü vatandaşların kimliklerinin alınması için açık ve hızlı bir çalışma yapılması
9. Sınır içerisindeki Filistinlilere karşı daha çok ırkçı kanunu hayata geçirmek, Liberman'ın hükümete dâhil olmasıyla Arap milletvekillerinin uzaklaştırılması kanununun geçirilmesi bekleniyor.
10. Filistin intifada ve direnişinin artması durumunda 2002 yılında olduğu gibi Batı Şeria'da olası istilaların olması
11. İkinci bir ırkçı ayırım duvarının inşasının yürürlüğe sokulması, daha fazla Filistin toprağının ilhak edilmesi, çevredeki ve nisbeten Kudüs'e uzak bölgelerdeki Filistin kamplarında yaşayanların kimliklerinin alınması

Liberman'ın göreve getirilmesinin Gazze olaylarının tırmanmasına yansımaları

İsrail Gazze'ye açılan savaşın birçok kişiye mal olacağını çok iyi biliyor. İsrail büyük bir caydırıcı güce sahip büyük bir hava gücüne sahip olmasına rağmen olayları istediği gibi kontrol edemeyebilir. Bundan dolayı özellikle savaş dosyasındaki karar zor olacak, Netanyahu ve mini meclisi, kontrolü ve olayların tırmandırılması kararını Liberman'ın eline bırakıp tehlikeye girmez.

Liberman Gazze ve halkına daha çok tehdit savurabilir, Gazze'ye giren kamyonlarının sayısını azaltabilir, sayıları gerçekten az savaşçılara Mescid-i Aksa'da namaz kılmaktan alıkoyabilir. Bundan daha da fazlası, Liberman'ın barbarlığı ve tecrübesizliği olayları iki yöne savurabilir:

Birincisi: Ani bir savaş, Liberman'ın önemli siyasi şahsiyetlere suikast riskine girebilir, ardından durum azımsanamayacak bir süre Gazze dosyasını kapatacak ve uzun bir ateşkese götürecek Gazze ile bir anlaşmaya ortam hazırlayacak ani bir savaşa kayabilir ve bu Netanyahu yönetimindeki İsrail'in istediği şeydir.

İkincisi: Liberman'ın farkedilir ölçüde artan gücü ile direnişe güçlü bir darbe indirmek için İsrail hükümetini Gazze ile kapsamlı bir çatışmaya sürüklemesi. Gazze'de derinlere dalmanın tehlikesini bildiği için kara baskınları ile İsrail kendisini tehlikeye atmayabilir, hava saldırıları ile yetinebilir. İsrail son olarak savaşı bitiremeye de Filistinlileri çözüme itecek demir kubbe hava savunma sistemini geliştirmişti.

Liberman'ın göreve getirilmesi üzerine bir inceleme

Liberman İsrail savunma bakanlığının başındaki ilk tecrübesiz bakan değil. Ondan önce Amir Peretz ve Moshe Arens gelmişti. Ancak burada ayırım iki şeyde gizli: birincisi, Liberman'ın yönettiği "Evimiz İsrail" partisinin Knesset'te sadece 5 milletvekili var. İkincisi, Liberman'ın sağ görüşlülüğü, yetki dışı kararları, radikal açıklamaları birçok kişiyi İsrail'in cehenneme sürüklediğine inandırdı. Liberman'ın İsrail savunma bakanlığına getirilmesi sadece hükümet için bir genişleme değildir. Belki de bu Netanyahu'nun kusursuzca oynadığı siyasi bir oyundur. Geçici bir şekilde olsa da en yakın rakibi Moshe Yaalon'dan kurtulup onu uzaklaştırmayı başardı. Diğer taraftan Liberman'ı bir bakanlığa yerleştirmesi kendisini yakabilir. Netanyahu Liberman'ın tecrübesizliğinin askeri komutanlıkta birçok sorunları beraberinde getireceğini, halkçılığından geri adım atacağını biliyor. Aynı zamanda Liberman'ın tekrar tekrar yaptığı açıklamalar yüzünden elde ettiği halkçılığın uygulanmasının kolay olmadığını da biliyor. Liberman çözüm yerine acziyetini ortaya koyacak.

Tüm bunlardan dolayı Liberman ilk etapta ordu ile ilişkilerini iyileştirmek için çalışabilir çünkü hata ve güvenlik alanında düşüncesizce bir hamlenin kendi şahsına mal olacağını yani siyasi geleceğini bitireceğini biliyor. Böylece Liberman önceden hesaplanmış ve üzerinde çalışılmış adımlar takip edecek, Gazze savaşı hatta Filistinli otorite ve Kudüs Filistinlileri ile ilgili kararlarında büyük tereddütler görülebilir.

Son olarak, Liberman'ın savunma bakanlığına getirilmesinin günümüzde yaşanan tabloya çok katkısı olmayacak. Siyasi sahnede radikal yorumlar yapabilir ancak ister çatışmanın en zayıf tarafı olan Batı Şeria'da şiddetin artırılması konusu hariç pratik eylemlerde çok fazla değişiklik yapılamaz. Liberman ordu yönetiminde komutanlık ruhunu kaybederse vazifesini yapmakta çok zorlanacaktır. Hatta savunma bakanlığı onun için siyasi bir kabir de olabilir. Öncesinde Amir Peretz'in başına gelenler gibi. Onun askeri planları yoktu ve savaşa bir asker bile göndermedi.